

ОЦІНЮВАННЯ ВИСНОВКУ СУДОВО-ТОВАРОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Результати проведення експертом-товарознавцем досліджень викладаються у висновку, що є одним із джерел доказів у кримінальному провадженні. Згідно норм кримінально-процесуального закону, висновок експерта-товарознавця підлягає перевірці й оцінюванню за внутрішнім переконанням слідчого, прокурора, слідчого-судді. Оцінювання доказів є сукупністю логічних дій слідчого, прокурора, слідчого судді або суду, що спрямоване на їх детальне дослідження та здійснюється з метою визначення якісного змісту окремого джерела доказу шляхом порівняння його з іншими доказами зібраними у кримінальному провадженні.

Кожен висновок експерта-товарознавця, незалежно від того, на якій стадії процесу проводилася судово-товарознавча експертиза, від виду, змісту та методів дослідження, має бути обов'язково оцінений слідчим, прокурором, слідчим суддею, судом. Основні елементи такої оцінки передбачені ст. 94 КПК України.

Оцінка висновку експерта-товарознавця у повному обсязі породжує певні труднощі в слідчого й суду, з огляду на те, що експертом при дослідженні використовувалися спеціальні товарознавчі знання, якими ні слідчий, ні прокурор, ні слідчий суддя, ні суд не володіють. У літературі неодноразово підкреслювалося, що на практиці слідчі й суди формально підходять до оцінки висновку експерта, звертаючи основну увагу на висновки експерта й оцінюють, зазвичай, повноту висновку, «перевіряючи чи на всі поставлені питання дав відповідь експерт і який характер цих відповідей - категоричний чи ймовірний» [1, с. 283].

Іноді значення висновку експерта перебільшують, оскільки вважають, якщо він ґрунтується на використанні спеціальних наукових знань, то не може бути сумнівів у їх правильності. Однак, для повної, всебічної і об'єктивної оцінки висновку експерта необхідно врахувати не тільки його формальну сторону, а також його зміст, що викликає в слідчого й суду найбільші труднощі. Це не являє труднощів для оцінки правозастосувачем формальної сторони висновку експерта, що включає в себе вирішення питань встановлення компетенції експерта, наявності його особистої зацікавленості, дотримання процесуального порядку призначення експертизи, правильності оформлення висновку.

Серед елементів, що стосуються змісту висновку, виділяються наступні: доступність досліджуваних об'єктів, правомірність використання в конкретній ситуації експертної методики, її наукової обґрунтованості,

обґрунтованість висновків, їх правильність і визначення доказового значення [2, с. 162].

Вивчаючи зміст висновку експерта-товарознавця слідчий, прокурор, слідчий суддя має особисто ознайомитися з об'єктом судово-товарознавчої експертизи, методикою товарознавчих досліджень, науково-технічною та довідковою літературою, ДСТУ, ГОСТ, технічними умовами й іншими документами, які використовував у своїх дослідженнях експерт-товарознавець.

Важливим на цьому етапі є оцінювання використаної експертної методики, це найскладніше для слідчого, прокурора, слідчого судді, оскільки вони не є фахівцями в галузі товарознавства. Іноді, нова методика суперечить використовуваним раніше. Практики стандартизації та паспортизації методик у галузі товарознавчих експертиз немає, її формування лише розпочалося [3], тому те, що є правильним для товарознавчої оцінки [4], непридатне для судово-товарознавчих досліджень. Такі обставини ускладнюють оцінювання наукової обґрунтованості експертної методики та правомірність її використання. З метою розв'язування такої ситуації доцільно провести допит експерта-товарознавця, який проводив дослідження (ст. 356 КПК України). В процесі допиту експерта: з'ясовують результати дослідження; уточнюють данні про ознаки та властивості товарів; уточнюють відповідність окремих досліджень загальним його результатам; встановлюють, яка методика використовувалась під час дослідження товарів; з'ясовують причини розбіжності висновків експерта-товарознавця з іншими доказами у провадженні.

В теорії судових експертиз розроблені рекомендації для правозастосувачів, які роз'яснюють можливості судових експертиз, вказують на особливості їх призначення і проведення, оцінку і використання експертних висновків на досудовому розслідуванні. Це дозволяє значною мірою зорієнтувати осіб, які призначили експертизу в галузі товарознавства і переключити їх увагу з формального боку оцінки висновку експерта на його сутнісні характеристики.

Оцінювання висновку експерта слідчий має здійснювати з дотриманням правил визначених законом і слідчо-процесуальною практикою: 1) слідчий здійснює оцінювання висновку експерта-товарознавця за внутрішнім переконанням; 2) внутрішнє переконання слідчого, прокурора, слідчого судді має бути обґрунтованим; 3) при оцінці висновку експерта-товарознавця, слідчий має чітко дотримуватися вимог закону; 4) оцінка висновку експерта-товарознавця здійснюється методом аналізу та синтезу змісту висновку; 5) оцінка висновку експерта проводиться шляхом співставлення висновку експерта-товарознавця з іншими джерелами доказів, що стосуються одних і тих самих фактів провадження; 6) висновок експерта немає для суб'єктів оцінки наперед встановленої сили.

Слід зазначити, що на законодавчому рівні питання оцінки висновку експерта поки що не вирішено. Між іншим очевидно, що визначення чітких

умов і ознак, якими слід керуватися правозастосувачу при оцінці висновку експерта і дозволить активно використовувати досягнення науки у судочинстві.

Список використаних джерел:

1. Энциклопедия судебной экспертизы / под ред Т. В. Аверьяновой и Е. Р. Россинской. - М. : Юристь, 1999. - 552 с.
2. Романюк Б. В. Сучасні теоретичні та правові проблеми використання спеціальних знань у досудовому слідстві : [монограф.] / Б. В. Романюк. - К. : НАВСУ, 2002. - 196 с.
3. Про затвердження Порядку атестації та державної реєстрації методик проведення судових експертиз : Постанова КМ України від 02.07.2008 р. № 595 // Офіційний вісник України. - 2008. - № 49. - Ст. 1585.
4. Товарознавство. Терміни та визначення. Видання офіційне : Державний стандарт України 3993-2000. - К. : Держстандарт України 2000. - 24 с.